

розділ підручника — «Класові та загальносоціальні елементи у змісті держави» [4, с. 90].

Вбачається, що категорію сутності держави варто розглядати як її статичну характеристику, що проявляється в інституціоналізації складеного нормативного порядку, визначає державу як явище та характерна для всіх періодів її існування. Категорію змісту держави, в свою чергу, необхідно розглядати як динамічний параметр, що покликаний описувати мінливі складові держави різних епох: приналежність влади, забезпечення інтересів різного рівня узагальнення, функціональне навантаження держави тощо. Сутність дає більш глибоке та повне уявлення про природу та характер держави, зміст ширше та більш різноманітно відображає соціальну структуру влади, яка склалася історично.

Список використаної літератури:

1. Давыдова Л.А. Категории «сущность», «содержание» и «форма» государства — кака научная основа построения ученого курса общей теории государства / Л.А. Давыдова, А.А. Шанин // Право и образование. — 2008. — № 1. — С. 57.
2. Оборотов Ю.Н., Крестовская Н.Н., Крыжановский А.Ф., Матвеева Л.Г. Теория государства и права. Государственный экзамен. — 7-е изд. — Х.: Одиссей, 2013. — С. 34.
3. Петров В.С. Сущность, содержание и форма государства / В.С. Петров. — Ленинград : Наука, 1971. — С. 64.
4. Черданцев А.Ф. Теория государства и права : учеб. для вузов / А.Ф. Черданцев. — М. : Юрайт-М, 2002. — С. 90.

ФЕДОРОВ ВАЛЕНТИН АНДРІЙОВИЧ

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри загальнотеоретичної юриспруденції,
кандидат юридичних наук

ПОНЯТТЯ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ ТА ЇЇ ФУНКЦІЇ

Дихотомія сучасної та досучасної держави дає можливість усвідомити якісні відмінності між нині існуючими державами, виявити причини конфронтації між ними та перспективи її подолання. Як вже зазначалося, термін «сучасна держава» використовується в двох значеннях: по-перше, сучасними називають нині існуючі держави, і, по-друге, сучасною вважається така держава, яка відповідає певним цінностям та нормативам. Під поняттям «сучасна держава» М. В. Єлізаров розуміє тип політичної системи, що здійснює управління суспільством, охорону його структури, який в своєму розвитку досяг високого рівня організації, розвинених принципів та ідеалів демократії, чіткого розмежу-

вання світської та релігійної влади, застосовує прогресивні методи та засоби вирішення різноманітних проблем соціального життя [1, с. 7].

Сучасна держава є космополітичною, мобільною, контролює стан навколишнього середовища, секулярною, вітає соціальні та технологічні зміни і характеризується складною системою поділу праці [2, с. 257].

Однією з особливостей ознак сучасної держави є те, що до них можна віднести традиційні ознаки, які змінюються та набувають нових характеристик, а також наявність нетрадиційних, специфічних ознак, які характерні виключно для сучасної держави. Щодо нових характеристик традиційних ознак, то в сучасних умовах важливе значення набуло питання про обмеження та навіть самообмеження суверенітету, отже, можна стверджувати, що у сучасній державі суверенітет є відносним.

В свою чергу, до специфічних ознак сучасної держави можна віднести наступні: розгалужену систему демократичних інститутів влади; наявність сучасних технічних засобів управління; інформаційну безпеку; державний борг та ін.

Отже, образ сучасної держави виявляється здатним нести в собі компоненти традиційних форм держави в їхньому поєднанні з новими інтегративними та ієрархізованими зв'язками, у яких відбувається сучасне державне буття [3, с. 11].

Однією з ознак сучасної держави є державний борг. Історично у держави на її утриманні часто знаходилася бідна частина населення. Історики (зокрема, Тит Лівій) захоплювалися давньоримською державою, яка не лише оплачувала працю чиновників і утримувала армію, але надавала регулярну грошову допомогу солдатам, — ветеранам, престарілим громадянам і навіть тим гладіаторам, які за інвалідністю, у зв'язку з настанням старості не могли розважати жадібних до видовищ римлян [4, с. 96]. Сьогодні ж соціальна функція держави розширилася ще більше.

Гроші з'явилися на певному етапі історичного розвитку, коли в них виникла певна необхідність. Вони походять від деякого корисного блага, обраного ринком (а не державою) в якості засобів обміну. Еволюція коштів призводить до появи неповноцінних грошей. Вони не мають внутрішньої товарної вартості і підрозділяються на забезпечені і незабезпечені. Незабезпечені гроші не мають певного забезпечення, не обмінюються на золото або валютні метали. Їх звернення в господарській системі і платоспроможність зумовлюються довірчою вартістю, під якою розуміється міра купівельної спроможності незабезпечених платіжних вимог пов'язаних з гарантіями прийняття як засобу платежу з боку держави, така форма боргових зобов'язань [5, с. 43]. Проміжним етапом між товарною і довірчою вартістю грошей є представницька вартість — міра купівельної спроможності, яку мають неповноцінні гроші внаслідок обміну на повноцінні.

Втручання держави в грошову систему відбувається на певному етапі її розвитку. Воно здійснюється різноманітними засобами, у тому числі і за допомогою права.

У економічній науці немає єдності поглядів на предмет необхідності втручання держави в процес регулювання грошовою системою. Зокрема, супротивниками такого втручання є М. Ротбард і Г. Хюльсман, які приходять до висновків про те, що гроші не містять нічого специфічного, вимагаючого масштабного державного регулювання [6, с. 57]. Проте втручання сучасної держави в регулювання грошової системи є даністю.

Проблеми обґрунтування необхідності і пошуку найбільш ефективних способів регулювання грошового господарства і управління державними боргами хвилюють дослідників упродовж багатьох століть. При цьому, як справедливо відзначають Б. М. Сабанті і Т. Ш. Тінікашвілі, найбільші розбіжності спостерігаються в поглядах у визначенні методів досягнення кінцевої мети, під якою розуміється якнайповніше і раціональніше задоволення суспільних потреб, в ранжуванні та інтерпретації проміжних орієнтирів і завдань [7, с. 58].

Крім того, власних засобів у держави як правило було недостатньо, або вони взагалі були відсутні, те грошове задоволення повинне було здійснюватися за допомогою зборів з громадян (підданих) [8, с. 459], а також залучення додаткових ресурсів або розподіл доходів, від наданих раніше позик. Історичний досвід людства свідчить про те, що виникнення і розвиток держави зробилися можливими внаслідок наявності у держави власних матеріальних засобів, у тому числі грошових, таких, що добувалися різними засобами, з яких важливе місце займають державні борги. Так, у держави завжди були і є свої економічні і фінансові потреби, без яких вона не може нормально функціонувати та існувати.

В цьому контексті слід звернути увагу на питання про обсяг і кількість функцій держави, яке є одним з найважливіших при аналізі діяльності держави. В основних функціях держави розкривається весь механізм держави, знаходить вираз специфіка органів держави, що складають цей механізм. Визнання трьох гілок влади в механізмі держави визначає класифікацію функцій держави на законодавчі, адміністративні та судові функції. Такий поділ функцій держави дозволяє реально простежити механізм здійснення державної влади.

Мінімальна і максимальна держава по-різному проявляє себе в житті суспільства. Так для максимальної держави характерна висока активність в економічній діяльності і тому однією з найважливіших є економічна функція держави та функція управління державним боргом. Поряд з цим максимальна держава здійснює соціальну функцію, яка пов'язана зі здійсненням соціального захисту осіб, що потребують державної підтримки. Здійснюючи соціальну функцію, держава сприяє забезпеченню зайнятості населення та справедливому розподілу суспільних благ. Соціальна функція у формі державної підтримки здійсню-

ється в галузі освіти, науки, культури та охорони здоров'я. Необхідність охорони навколишнього середовища, екологічні катастрофи, порушення екологічних вимог поставили до порядку денного здійснення державою екологічної функції. Отже, можна говорити не тільки про зміну ознак сучасної держави, а й зазначити і про фактичну зміну у номенклатурі функцій сучасної держави, які може бути розділено на традиційні і нетрадиційні.

До нетрадиційних функцій сучасної держави можна віднести: боргову функцію, екологічну функцію, інформаційну функцію та ін.

Отже, формування боргової функції як основної функції сучасної держави полягає передусім у тому, що для того, щоб правляча еліта ефективно використала державну владу, держава повинна мати власні матеріальні засоби: власність у вигляді нерухомості (адміністративні будівлі, устаткування); комунікації (шляхи сполучення, залізничний і автомобільний транспорт); грошові кошти, щоб містити весь цей комплекс, оплачувати працю держслужбовців, містити поліцейський апарат, армію і вирішувати інші завдання.

Список використаної літератури:

1. Елизаров М. В. Современное государство в эпоху глобализации: социально-философский анализ : автореф. дисс. ... канд. филос. наук : спец. 09.00.11 — Социальная философия / Елизаров Михаил Владимирович. — Уфа, 2010. — 21 с.
2. Актуальні грані загальнотеоретичної юриспруденції : монографія / [Ю. М. Оборотов, В. В. Завальнюк, В. В. Дудченко та ін.] ; за ред. Ю. М. Оборотова. — О. : Фенікс, 2012. — 492 с.
3. Оборотов Ю. М. Поняття «образ держави» та його різновиди в умовах глобалізації / Ю. М. Оборотов // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. — О. : Юридична література, 2003. — Вип. 21. — С. 7-12.
4. Бельский К. С. Государство и налоги (цикл материалов по теории налогового права из пяти частей. Часть 1. Взимание налогов как существенный признак государства) / К. С. Бельский // Право и государство: теория и практика. — 2007. — № 8 (32). — С. 94-97.
5. Деньги. Кредит. Банки : учебник / под ред. В. В. Иванова, Б. И. Соколова. — М. : ТК Велби, Изд-во Проспект, 2008. — 848 с.
6. Ротбард М. Государство и деньги: как государство завладело денежной системой общества / М. Ротбард. — Челябинск : Социум, 2003. — 166 с.
7. Сабанти Б. М. Денежное хозяйство России : монография / Б. М. Сабанти, Т. Ш. Тиникашвили. — М. : ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2008. — 285 с.
8. Чичерин Б. Н. Собственность и государство / Б. Н. Чичерин. — М. : б. и., 1883. — Ч. 2. — 459 с.